



Diana PANAITOV

gr. did. II, Liceul Teoretic
Miguel de Cervantes Saavedra din Chișinău

Valorificarea interdisciplinarității în procesul de predare- învățare a limbii române în clasele primare

CZU 373.3.091:811.135.1 |
doi.org/10.5281/zenodo.20011552

Rezumat: Articolul evidențiază rolul disciplinei Limba și literatura română în formarea competențelor transversale la

elevii din ciclul primar, prezentând detaliat o lecție construită prin prisma interdisciplinarității, unde studiul limbii se împletește armonios cu elemente de științe, istorie și educație plastică. Demonstrația practică, realizată la clasa a IV-a pe textul *Toamna țesătoare* de Vasile Alecsandri, ilustrează modul în care cadrul metodologic ERRE transformă lucrul asupra textului într-un proces complex de explorare a sensurilor și a sensibilității estetice. Prin strategii participative, actul didactic devine un itinerar de formare a competențelor lingvistice, facilitând modelarea personalității elevului printr-o învățare conectată și autentică.

Cuvinte-cheie: învățământ primar, limba română, interdisciplinaritate, cadrul ERRE, competențe lingvistice, creativitate.

Abstract: The article highlights the role of the Romanian Language and Literature subject in developing transversal competences among primary school students, providing a detailed presentation of a lesson built through an interdisciplinary lens, where language study harmoniously intertwines with elements of science, visual arts, and music. The practical demonstration, conducted in a 4th-grade classroom using the text *Autumn the Weaver* by Vasile Alecsandri, illustrates how the ERRE methodological framework transforms the analysis of the text into a complex process of exploring meanings and aesthetic sensibility. Through participatory strategies, the educational act becomes an itinerary for developing linguistic competences, facilitating the shaping of the student's personality through connected and authentic learning.

Keywords: primary education, Romanian language, interdisciplinarity, ERRE framework, linguistic competences, creativity.

Sistemul de învățământ din Republica Moldova este clădit pe imperativele definite de Codul educației, care stipulează în Articolul 11(1) că „educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică” [1]. În acest tablou de ansamblu, învățământul primar, ocupând o poziție strategică de treaptă intermediară între educația timpurie și ciclul gimnazial, are misiunea de a contribui „la formarea copilului ca personalitate liberă și creativă, asigurând dezvoltarea competențelor necesare continuării studiilor” [1].

Atingerea acestui obiectiv reprezintă un efort continuu, al fiecărei lecții, de la prima oră din clasa întâi până la ultima din clasa a IV-a. Orice demers didactic trebuie să pună umărul la abilitarea școlarului mic pentru etapele de studiu ulterioare. Această viziune trebuie să se reflecte în scenariile didactice, în planificarea și desfășurarea orelor, în selectarea strategiilor și a materialelor-suport. La fel de importante sunt stabilirea momentelor optime pentru aplicarea diverselor tehnici, alegerea mijloacelor adecvate de învățare, precum și a

celor mai potrivite forme și instrumente de evaluare. Fiecare unitate de învățare, gândită și organizată riguros, devine un act de modelare a copilului, fiind un pas care îl ajută să treacă un nou prag în evoluția sa.

În acest context, disciplina *Limba și literatura română* deține un rol central, deoarece competențele lingvistice formate în clasele primare reprezintă cheia de acces către celelalte arii curriculare, asigurând cadrul necesar dezvoltării unui comunicator activ și creativ. Stăpânirea limbii materne nu este doar o finalitate, ci motorul care pune în mișcare întregul proces de învățare.

Un exemplu elocvent în acest sens este studiul poeziei *Toamna țesătoare* de Vasile Alecsandri [2], textul oferind elevilor de clasa a IV-a ocazia de a explora bogăția limbajului poetic și de a-și cultiva receptivitatea estetică, constituind, totodată, o resursă pentru stabilirea unor conexiuni interdisciplinare.

Pornind de la aceste premise, am structurat un demers metodic menit să valorifice valențele formative ale textului respectiv. Proiectul didactic prezentat detaliază acest parcurs, fiind conceput ca un scenariu de învățare axat pe explorarea sensurilor profunde și pe abordarea integrată a fenomenelor descrise de poet. Prin selectarea

unor strategii participative, lecția își propune să transforme fiecare etapă a cadrului ERRE într-un laborator de analiză textuală din perspectiva corelării pluridisciplinare și a unui schimb de idei între elevi.

PROIECT DIDACTIC

Clasa: a IV-a "D"

Data: 20.10.2022

Învățător: Panaitov Diana

Disciplina: Limba și literatura română

Subiectul lecției: *Componentele textului: titlul, autorul, conținutul. Tablourile naturii descrise.* Text-suport: *Toamna țesătoare* de Vasile Alecsandri

Tipul lecției: lecție de formare a capacităților de aplicare a cunoștințelor.

Unități de competență	Obiective operaționale <i>La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:</i>	Produsul evaluat	Criterii de succes
3.3. Utilizarea eficientă a tehnicilor de lectură corectă, conștientă și fluidă. 3.7. Utilizarea vocabularului din textul literar/nonliterar (cuvinte, expresii) în exprimarea orală și scrisă.	O₁ – să citească corect, fluid, expresiv textul; O₂ – să formuleze enunțuri și răspunsuri corecte din punct de vedere logic și gramatical prin care să dovedească înțelegerea conținutului vizat; O₃ – să utilizeze cuvintele noi în propriul sistem lexical; O₄ – să-și expună opinia cu privire la faptele personajelor, învățăturile ce pot fi urmate; O₅ – să identifice în text fenomenele naturii specifice toamnei, corelându-le cu schimbările observate în mediul înconjurător; O₆ – să asocieze imaginile din poezie cu o paletă de culori specifice, pentru a schița un tablou al toamnei.	P20. Harta textului analizat	1. Citesc conștient, corect și variat. 2. Determin timpul și locul acțiunii. 3. Explic trăsăturile fizice și morale ale personajelor. 4. Formulez ideea principală a textului (învățătura). 5. Explic tema textului. 6. Expun opinia mea despre text și valorile lui. 7. Colaborez cu colegii la realizarea sarcinilor de grup, oferind sprijin și respectând opiniile celorlalți.

Strategii didactice:

- **forme de organizare:** frontal, individual, în grup;
- **metode** și procedee: lucrul cu manualul, lectura model, analiza, explicația, conversația, asaltul de idei, exercițiul, harta textului, tehnica *Microfonul magic*, metoda *5 De ce?*;
- **mijloace didactice:** manual, planșe demonstrative, imagini, fișe de lucru, portretul autorului.
- **Strategii de evaluare:** evaluare formativă interactivă, autoevaluare, cuvinte apreciative, evaluare formativă punctuală.

BIBLIOGRAFIE:

1. Curriculum pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
2. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
3. Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori. Chișinău: MECC, IȘE, 2019.
4. Manual de limba română, clasa IV-a. Chișinău: Cartier, 2020.

În debut, etapa *Evocare* a avut rolul de a trezi interesul copiilor pentru subiect, prin actualizarea reprezentărilor despre toamnă, și de a pregăti întâlnirea cu textul lui Vasile Alecsandri. În continuare, în faza de realizare a sensului, accentul a fost pus pe lectura interactivă și pe analiza limbajului artistic. Obiectivele au vizat decodificarea mesajului poetic și elaborarea hărții textului, precum și completarea unor enunțuri lacunare. Pentru a responsabiliza elevii, am stabilit împreună criteriile de succes, oferindu-le repere clare pentru autoevaluare. Astfel, demersul didactic a fost direcționat spre o activitate participativă, în care fiecare elev a devenit un protagonist în descifrarea universului poetic.

Unul dintre instrumentele folosite, harta textului, i-a ajutat pe elevi să surprindă esența mesajului și să sistematizeze elementele constitutive ale textului. Completarea fișei a presupus identificarea cadrului descris și exprimarea propriilor trăiri.

HARTA TEXTULUI

Titlul _____
 Autorul _____
 Acțiunea are loc _____
 M-a impresionat _____
 Mesajul textului _____

Această activitate a fost precedată de o scurtă secvență de orientare. Anticipând eventuale dificultăți de interpretare a arhaismelor, a cuvintelor necunoscute, i-am ghidat pe elevi să descifreze metafora „țesutului”. În timp ce completau rubrica *Acțiunea are loc*, ei au determinat nu doar reperele de timp și spațiu, ci și atmosfera creată de poet. Momentul de maximă implicare a fost cel dedicat rubricii *M-a impresionat*, fiecare elev având libertatea de a alege o imagine sau o trăsătură umană atribuită toamnei, argumentându-și opțiunea în fața colegilor. Practica dată a transformat lectura într-o experiență personală, pregătind sinteza din secțiunea *Mesajul textului*.

După ce au fost stabilite coordonatele de bază, am trecut la explorarea aprofundată a textului. Activitatea a continuat prin aplicarea tehnicii *5 de Ce?*, un exercițiu de interogație care facilitează o mai bună înțelegere a mesajului unui text. Astfel, elevii au răspuns la următoarele întrebări: *Ce face toamna? Ce culori îmbracă plaiul natal? Ce fac oamenii în această perioadă? Ce fac viețuitoarele în acest anotimp? Ce putem învăța de la acest anotimp darnic? Ce putem întreprinde pentru a fi de folos naturii în această perioadă?* Acest exercițiu de reflecție a pregătit terenul pentru o activitate de cooperare mai intensă, desfășurată pe parcursul a 5 minute. Realizarea sarcinii a presupus împărțirea elevilor în 6 grupuri, fiecare având misiunea de a reinterpretă universul poetic printr-o sarcină specifică:

- Grupul I – Descrieți toamna în 3-4 enunțuri, folosind următoarele mijloace artistice: *toamnă mândră; toamnă harnică; a împărțit cu drag; raze argintii; merge-n șezătoare*.
- Grupul II – Găsiți două asocieri (asemănări) originale pentru toamnă, altele decât cele întâlnite în text, și justificați-vă alegerea în două enunțuri.
- Grupul III – Descoperiți în text antonimele pentru următoarele cuvinte: *leneșă; tristețe; înfrunzit; zgârcită; îngustă*. Numiți un personaj literar care ar fi opusul celui din poezia *Toamna țesătoare*. Argumentați.
- Grupul IV – Formați perechi de sinonime. Alcătuiți enunțuri cu două dintre ele:

<i>darnică</i>	<i>castaniu</i>
<i>lucesc</i>	<i>bălan</i>
<i>murg</i>	<i>plasă</i>
<i>dalb</i>	<i>generoasă</i>
<i>mreață</i>	<i>sclipesc</i>
- Grupul V – Argumentați de ce poetul i-a atribuit toamnei anume adjectivul *țesătoare*.
- Grupul VI – Aranjați cuvintele scrise haotic pentru a reconstitui proverbe despre muncă și hărnicie. Ordonați proverbele astfel încât să obțineți acrostihul cuvântului TOAMNA.

se numără, bobocii, toamna (Toamna se numără bobocii.)
omul, după fapte, se cunoaște, după roade, pomul (Omul se cunoaște după fapte, pomul după roade.)
iarna, vara, că să ai, adună (Adună vara că să ai iarna.)
mare, e o comoară, munca (Munca e o comoară mare.)
ceea ce poți face, nu lăsa pe mâine, azi (Nu lăsa pe mâine ceea ce poți face azi.)
care strânge, albina, miere, nu doarme la soare. (Albina care strânge miere nu doarme la soare.)

În final, fiecare grup a delegat un elev pentru a prezenta rezultatele în fața clasei. Fișele cu răspunsuri au fost afișate pe tablă, pentru a oferi un tablou general asupra diversității interpretărilor și pentru a permite clasei să vizualizeze conexiunile dintre diferitele perspective investigate.

Etapă *Reflecție*, care oferă cadrul pentru consolidarea achizițiilor, a fost dedicată interiorizării mesajului poeziei. Elevii au fost invitați să-și exprime punctele de vedere și emoțiile prin completarea unor enunțuri lacunare. Activitatea a implicat o introspecție, școlarii continuând câteva gânduri: „Textul mă face să...”, „Sunt încântat(ă) de...”, „M-a pus pe gânduri...”. Prin această secvență, s-a urmărit nu doar verificarea înțelegerii textului, ci și stimularea sensibilității estetice, fiecare copil având posibilitatea de a verbaliza impactul versurilor asupra propriilor trăiri.

La etapa de extensie, am apelat la tehnica *Microfonul magic*, încurajând libera exprimare și fortificând conexiunea emoțională cu tema studiată. „Microfonul” a circulat prin clasă, elevii răspunzând pe rând la câteva întrebări, pentru a contura experiența: „Dacă aș fi o lună de toamnă, aș fi...”, „pentru că...”, „Astăzi la lecție m-am simțit...” sau „Am rămas impresionat de...”. Astfel, fiecare copil a putut evidenția aspectele care i-au plăcut sau l-au marcat, demonstrând că analiza poeziei a fost un demers de învățare activă și utilă.

Valențe interdisciplinare. În realitatea educațională actuală, centrarea pe formarea de competențe impune depășirea barierelor dintre discipline. Valorificarea interdisciplinarității în predarea, învățarea și evaluarea limbii și literaturii române în învățământul primar nu este doar o opțiune metodologică, ci și o necesitate pentru dezvoltarea elevului. Prin corelarea conținuturilor specifice acestei materii de studiu cu elemente din științe, istorie sau matematică, din educație plastică sau muzicală, din educație moral-spirituală sau tehnologică, procesul dobândește noi dimensiuni, care contribuie la îmbogățirea orizontului de cunoaștere al copilului, stimulându-i curiozitatea și motivația intrinsecă.

Astfel, perspectiva interdisciplinară asupra poeziei *Toamna țesătoare*, prezentă pe parcursul întregii lecții, a favorizat un transfer – rapid, dar eficient – de cunoștințe. Textul a permis includerea unor secvențe de învățare integrată în cadrul tuturor etapelor lecției, care au consolidat înțelegerea mesajului poetic prin raportarea acestuia la lumea înconjurătoare.

Analizând figurile de stil, am făcut apel la achizițiile de la *Științe ale naturii*. Imaginea „șirurile de coacăre” a servit drept pretext pentru a reaminti fenomenul migrației păsărilor, în timp ce referința la „apele-nghetate” a adus în atenție procesul de solidificare a apei sub influența gerului. Aceste inserții au oferit suportul necesar pentru ca elevii să perceapă mai clar tabloul naturii surprins de Vasile Alecsandri.

Elevilor le-a plăcut în mod deosebit imaginea „păianjenilor mii” care țes „mreji de raze argintii”, care a făcut posibilă o scurtă incursiune în lumea vietăților mici, iar contrastul dintre „broderia” toamnei

și asprimea „lungului troian” a ajutat la perceperea trecerii de la un anotimp la altul. Astfel, poezia a permis consolidarea unor noțiuni despre mediul animalelor și succesiunea fenomenelor naturii, conform programei de clasa a IV-a.

Versurile despre strânsul inului și al porumbului au adus în sala de clasă cunoștințe de istorie legate de tradițiile populare. Discutând despre viața satului de altădată, elevii au înțeles cum țăranii transformau roadele pământului în obiecte utile în gospodărie, precum ștergarele sau coșarele. La rândul ei, imaginea strugurilor a amintit despre momentele care îi adunau pe oameni împreună: sărbători, nunți sau cumătrii. Prin aceste conexiuni cu trecutul, copiii au înțeles mai bine cum se împletesc schimbările naturii cu anumite tradiții populare.

Analiza lexicală a poeziei le-a arătat elevilor îndeletnicirile de demult ale românilor. Cu ajutorul termenilor „furca”, „caierul” sau „fuiorul”, dar și al altora – a „năvădi”, a „urzi” etc., elevii au (re)descoperit tehnica țesutului, care duce la acea „pânză lată-n ițe dese”. Această incursiune în universul casnic de odinioară, al ocupațiilor femeilor i-a făcut să înțeleagă faptul că țesutul a fost esențial pentru supraviețuirea țăranilor, fiind o parte importantă a obiceiurilor noastre. Astfel, cunoștințele despre meșteșugurile tradiționale, dobândite la orele de istorie sau transmise de bunici, după cum au mărturisit chiar elevii, s-au îmbogățit mult.

Trecerea de la cuvânt la imagine s-a realizat prin corelarea textului cu educația plastică. Poezia a devenit un suport vizual pentru explorarea paletelor cromatice a toamnei, inclusiv în contrast cu cea a iernii. Școlarii au concluzionat următoarele: culorile calde sugerează bogăția roadelor, iar cele reci sunt semne ale iernii. I-am rugat să realizeze acasă un desen despre toamnă, sarcina conținând o condiție: lucrarea nu trebuie să fie o simplă ilustrare a versurilor, ci o modalitate de a exprima plastic deosebirea dintre „toamna țesătoare” și „gerul” iernii, urmărind, astfel, consolidarea abilităților de compoziție.

În concluzie: Abordarea interdisciplinară a unui text transformă ora de limba și literatura română într-o experiență de cunoaștere multidimensională. Creând legături între discipline, le oferim elevilor instrumente de interpretare a realității. Transferul de cunoștințe asigură o învățare durabilă, contribuind la modelarea unor personalități libere și creative.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul educației al Republicii Moldova, nr. 152 din 17.07.2014. Pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
2. Manual de limba română, clasa IV-a. Chișinău: Cartier, 2020.